

RUIMTE

SOEPELE LEERLIJN RUIMTE* ...

→ we bekijken onderzoek, thema's, projecten, ... ook steeds vanuit een geografische bril

* Voor dit domein werken we volgens de eindtermen toe naar zoveel mogelijk resultaat bij zoveel mogelijk kinderen. We laten ons inspireren en richten door de inhoud bepaald in de eindtermen en werken deze vanuit onze visie verder uit. Per leefgroep is een focus bepaald, hetgeen niet wilt zeggen dat deze inhoud niet eerder of later kan aangeboden worden (cfr. spiraalleren).

IK IN DE RUIMTE

OD 4.1: de kleuters kunnen een menselijke figuur tekenen met de belangrijkste lichaamsdelen (**het hoofd, de romp, de benen, de armen, de oren, de ogen, de neus en de mond**) op de juiste plaats

OD 4.2: de kleuters kunnen inschatten hoeveel ruimte hun eigen lichaam inneemt

OD 4.7: de kleuters kunnen een ruimte inrichten in functie van hun spel

OD 4.8: de kleuters kunnen, mits aanwijzingen, orde brengen in een beperkte ruimte

ET 4.7: de leerlingen kunnen aan de hand van een concreet voorbeeld het verschil tussen beleefde en absolute afstand illustreren

ET 4.8: de leerlingen kunnen suggesties geven voor het inrichten van hun eigen omgeving (:klas, mat, tafel, ...)

ET 4.12: de leerlingen kunnen in een landschap gericht waarnemen en ze kunnen op een eenvoudige wijze onderzoeken waarom het er zo uitziet

Hoe maken we dit al waar? → vaste werking vanuit onze visie, aanbod vanuit onze omgeving of infrastructuur:

- Zich bewust worden van de persoonlijke beleving van ruimte en zich daarover uitdrukken
  - eigen persoonlijke ruimte kunnen bewaken en die van anderen respecteren
  - ervaren in welke ruimte men wel of niet graag is en waarom
  - ervaren en vaststellen hoe mensen een persoonlijke toets willen geven aan een ruimte door schikking, kleur, aanplanting,... en hoe dit de beleving van een ruimte mee bepaalt
- De eigen omgeving inrichten in functie van een beoogd doel, aangepast aan de (spel)activiteit
  - belang van veiligheid en geborgenheid in een ruimte
  - visie op een veilige leeromgeving
  - met aanwijzingen orde brengen in een afgebakende ruimte
  - mede-verantwoordelijkheid van de kinderen naar inrichting toe, zoeken van een geschikte 'werk'-, 'rust'- of 'leer'plek
  - grote flexibiliteit in de klasschikking en -organisatie
- In interactie gaan over het verschil tussen beleefde en absolute afstand
  - op uitstappen, reis naar de kampplaatsen, wandelingen,...

Materiaal:

jongsten	4-7 jaar	7-9 jaar	9 – 12 jaar
mogelijke aanbodsdoelen:	<ul style="list-style-type: none"> - mens met lichaamsdelen tekenen - inschatten hoeveel ruimte je lichaam inneemt - gericht waarnemen in een landschap - ruimte inrichten voor een spel - <u>orde brengen</u> 	<ul style="list-style-type: none"> - <u>gericht waarnemen in een landschap</u> - <u>onderzoeken waarom een landschap er zo uitziet</u> - meedenken over de inrichting van een ruimte - <u>orde brengen</u> 	<ul style="list-style-type: none"> - onderzoeken waarom een landschap er zo uitziet - (samen) nadenken over de inrichting van de ruimte - <u>orde brengen</u> - verschil tussen beleefde en absolute afstand illustreren

COMO

KAARTEN	<p>OD 4.3: de kleuters vinden zelfstandig hun weg in een vertrouwde omgeving</p> <p>OD 4.6: de kleuters kunnen voorstellingen van vertrouwde plaatsen en voorwerpen herkennen</p>
	<p>ET 4.1: de leerlingen kunnen aan elkaar een te volgen weg tussen twee plaatsen in de eigen gemeente of stad beschrijven. Ze kunnen deze reisweg ook aanduiden op een plattegronden</p> <p>ET 4.2: de leerlingen kunnen aan de hand van een kaart de afstand tussen twee plaatsen in Vlaanderen berekenen en beschrijven</p> <p>ET 4.3: de leerlingen kunnen in een praktische toepassingssituatie op een gepaste kaart en op de globe, de evenaar, de polen, de oceanen, de landen van de Europese Unie en de werelddelen zoeken en aanduiden</p> <p>ET 4.6: de leerlingen hebben een voorstelling van de kaart van Vlaanderen en van België zodat ze in een praktische toepassingssituatie de gemeenschappen, de provincies en de provinciehoofdplaatsen kunnen aanwijzen</p> <p>ET 4.13: de leerlingen kunnen een atlas raadplegen en kunnen enkele soorten kaarten hanteren, gebruik makend van de legende, windrichting en schaal</p>
<p>Hoe maken we dit al waar? → vaste werking vanuit onze visie, aanbod vanuit onze omgeving of infrastructuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kaartbegrip, oriëntatie- en kaartvaardigheid ontwikkelen <ul style="list-style-type: none"> ○ rekenlessen rond kaarten en oriëntatie ○ kampen en uitstappen ○ belangrijke begrippen: windstreken of -richtingen (hoofd- en tussenrichtingen), windroos, kompas, legende, schaal, coördinaten, maquette, plattegrond, kaart, pictogrammen, ... ○ rekenlessen, sporentocht organiseren, staptochten op kamp, uitstappen ○ belangrijke begrippen: richting, afstand, route, ● Situeren op een kaart <ul style="list-style-type: none"> ○ situeren van betekenisvolle plaatsen (: uitstappen, actua, weekendkring, ...) op een kaart (: gemeente, stad, provincie, land, Europa, wereld, ...) ○ belangrijke begrippen: gemeente, buurgemeenten, stad, provincie, provinciehoofdstad, land, landen van EU, werelddelen of continenten, oceanen, de evenaar, de polen 	
<p>Materiaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rekenmethode Getal & Ruimte Junior (4de klas) - klaskaarten (België, Europa, wereld) - atlassen - Mikado, Zonnestraal & -land, - boeken: <ul style="list-style-type: none"> ● 'Atlas' + doe-boek - Google maps - interessante websites: <ul style="list-style-type: none"> ● https://www.toporopa.eu/nl/ ● 	

jongsten	4-7 jaar	7-9 jaar	9 – 12 jaar
<p>mogelijke aanbodsdoelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 3D-voorstellingen van vertrouwde plaatsen en voorwerpen in de zandtafel of op een maquette terugvinden 	<ul style="list-style-type: none"> - voorstelling van vertrouwde plaatsen herkennen - <u>kijken naar en praten over ‘markante’ herkenningspunten in de buurt</u> <p>- ontwikkelen van een eerste kaartbeeld → <u>plattegrond</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - kijken naar en praten over ‘markante’ herkenningspunten in de buurt - <u>ervaring opdoen in het lezen, selecteren, analyseren, interpreteren en visualiseren van informatie op kaarten</u> - <u>kennis opdoen over kaartelementen zoals legende, schaal en coördinaten</u> - zich oriënteren en verplaatsen in de ruimte met behulp van kaart en/of navigatieapp. - <u>lokaliseren van landen, gebieden en plaatsen op verschillende kaarten van België, Europa en de wereld</u> - maken van een eenvoudige kaart - kennismaken met verschillende atlassen en geografische informatiesystemen (bijv. Mikado, ...) - ontwikkelen van een kaartbeeld → <u>‘mental map’ van de eigen regio en België</u> 	<ul style="list-style-type: none"> - aangeven op een kaart waar verschillende inrichtingselementen te vinden zijn (bv. bouwwerken, gebieden, ... = <u>legende</u>) - kennis opdoen over kaartelementen zoals legende, <u>schaal</u> en coördinaten - <u>zich oriënteren en verplaatsen in de ruimte met behulp van kaart en/of navigatieapp.</u> - <u>lokaliseren van landen, gebieden en plaatsen op verschillende kaarten van België, Europa en de wereld</u> - <i>verwerken van ruimtelijke informatie tot een eenvoudige (digitale) kaart (met titel, schaal aanduiding, ...)</i> - <u>gebruik maken van verschillende atlassen en geografische informatiesystemen (bijv. Mikado, ...) bij het beantwoorden van geografische vragen (berekenen van afstand tussen plaatsen, ...)</u> - ontwikkelen van een kaartbeeld → <u>‘mental map’ van de eigen regio en België + Europa</u>

- ontwikkelen van een beeld van de eigen stad + buurgemeenten

- verwerven van kaartkennis (topografie) als kapstok voor informatie en gebeurtenissen van allerlei aard (geografisch situeren)

- gemeenschappen, provincies, provinciehoofdplaatsen aanduiden

- evenaar, polen, oceanen, EU-landen en werelddelen opzoeken en aanduiden

enkele ! plaatsen die in een thema of activiteit aan bod komen op de kaart situeren

- op de kaart van België de gemeenschappen en de belangrijkste rivieren situeren

- verwerven van kaartkennis (topografie) als kapstok voor informatie en gebeurtenissen van allerlei aard (geografisch situeren)

- in een betekenisvolle situatie op de wereldkaart en de globe situeren: de werelddelen, de oceanen, de evenaar, de polen

- enkele ! plaatsen die in een thema of activiteit aan bod komen op de kaart situeren

- *weergeven op een kaart van routes naar (internationale) bestemmingen in een passende schaal*

RUIMTELIJKE TERMINOLOGIE	<p>OD 4.4: de kleuters kunnen aan een bekende volwassene hun naam en de gemeente/stad waar ze wonen zeggen</p> <p>OD 4.5: de kleuters kennen de betekenissen van volgende pictogrammen: de pijl, de uitgang en het toilet</p>	
	<p>ET 4.4: de leerlingen kunnen bij een oriëntatie in de werkelijkheid de windstreken (hoofd- en tussenrichtingen) bepalen aan de hand van de zonnestand of een kompas</p> <p>ET 4.5: de leerlingen kunnen begrippen zoals 'wijk', 'gehucht', 'dorp', 'deelgemeente', 'fusiegemeente', 'stad', 'provincie', 'gemeenschap', 'land' en 'continent' in een juiste context gebruiken</p> <p>ET 5.1: de leerlingen kunnen op hun niveau verschillende informatiebronnen raadplegen</p>	
<p>Hoe maken we dit al waar? → vaste werking vanuit onze visie, aanbod vanuit onze omgeving of infrastructuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> • windrichtingen + tussenrichtingen → komt aan bod tijdens de rekenlessen; bepalen adhv zonnestand of kompas komt aan bod bij de voorbereiding van het boskamp en/of zeekamp • belangrijke begrippen: wijk, gehucht, dorp, deelgemeente, fusiegemeente, stad, provincie, gemeenschap, land, continent, landelijke, stedelijke, toeristische en industriële omgeving 		<p>Materiaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pictogrammen - kompassen - Rekenmethode Getal & Ruimte Junior (4de klas)

CONCEPT

jongsten	4-7 jaar	7-9 jaar	9 – 12 jaar
<p>mogelijke aanbodsdoelen:</p> <p>- vertellen waar je woont</p> <p>- basispictogrammen kennen : de pijl, de uitgang, het toilet, ...</p>	<p>- vertellen waar je woont</p> <p>- basispictogrammen kennen: de pijl, de uitgang, het toilet, ...</p>	<p>- begrippen: dorp, gemeente, stad, provincie, provinciehoofdstad, land kennen</p> <p>- legende, windrichting en schaal gebruiken</p> <p>- windstreken bepalen met een kompas of door een kaart te oriënteren in de omgeving</p> <p>- legende, windroos en schaal hanteren op ≠ kaarten, digitale toepassingen en in een atlas.</p> <p>- een windroos hanteren bij het oriënteren in de omgeving en op plattegronden</p> <p>- bronnen raadplegen</p>	<p>-begrippen: wijk, gehucht, deel- en fusiegemeente, gemeenschap, continent kennen</p> <p>- de taalgrens herkennen</p> <p>- weten dat Vlaanderen deel uitmaakt van het federale België en dat België deel uitmaakt van de Europese Unie</p> <p>- legende, windrichting en schaal gebruiken</p> <p>- windstreken bepalen met een kompas of door een kaart te oriënteren in de omgeving</p> <p>- legende, windroos en schaal hanteren op ≠ kaarten, digitale toepassingen en in een atlas.</p> <p>- een windroos hanteren bij het oriënteren in de omgeving en op plattegronden</p> <p>- bronnen raadplegen</p>

GRENZEN EN GEBIEDEN

OD 4.9: de kleuters kunnen verschillen in landschappen en omgevingen, door mensen ingericht, verwoorden

ET 4.9: de leerlingen kunnen in de realiteit op een gepaste kaart een **landelijke, stedelijke, toeristische en industriële** omgeving herkennen en van elkaar onderscheiden

ET 4.10: de leerlingen kunnen hun eigen streek en twee andere streken in België situeren op een kaart en de relatie beschrijven tussen de omgeving en aspecten van het dagelijks leven van de mensen

ET 4.11: de leerlingen kunnen aspecten van het dagelijks leven in een land van een ander cultuurgebied vergelijken met het eigen leven

Hoe maken we dit al waar? → vaste werking vanuit onze visie, aanbod vanuit onze omgeving of infrastructuur:

- Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken hoe mensen ruimtes afbakenen en begrippen voor grenzen in de juiste context hanteren
  - op een fijne manier eigen 'persoonlijke' ruimtes afbakenen voor spel, werktijd,... + duidelijkheid en eigen veiligheid creëren + leren om hier soepel mee om te gaan
  - eigen ruimte verkennen + aangeven op een aangename manier
  - hier woorden voor leren (Ik vind het niet zo aangenaam, fijn, comfortabel als..., Voor mij is het aangenamer als..., ...)
  - op een fijne manier ruimtes voor een groepje afbakenen voor spel, werktijd, ... + leren soepel mee om te gaan + grenzen aannemen
  - eigen ruimtes thuis (kamer, huis, tuin, ...) verkennen, onderzoeken en benoemen + functie hiervan
  - van deze eigen ruimtes doordenken over hoe de bovenstaande begrippen ontstonden + vanwaar de noodzaak ontstond om verschillende manieren van afbakenen en grenzen zetten vorm te geven
  - linken aan domein 'tijd' en 'mens & maatschappij', actua: vluchtelingenstromen, immigratie, emigratie
- Leerwandelingen in de omgeving van de school en de ruimere omgeving → landelijk gebied + stedelijk
- Kampen → geven zicht op andere streken
  - de zee met de polders (landelijk, toeristisch, industrieel → de haven)
  - het bos en het heuvelland (toeristisch, landelijk)
  - de stad → hoofdstedelijk gebied (stedelijk)

Materiaal:

jongsten	4-7 jaar	7-9 jaar	9 – 12 jaar
mogelijke aanbodsdoelen:	<ul style="list-style-type: none"> - herkennen van verschillen in landschappen en omgevingen die door mensen zijn ingericht (natuurlandschap en cultuurlandschap) - verkennen van verschijnselen die voorkomen in de natuurlijke omgeving (vegetatie en dieren) - ontdekken dat mensen de wereld hebben ingedeeld (bv. grenzen, landen, werelddelen, ...) 	<ul style="list-style-type: none"> - <u>verkennen van verschillende elementen van een landschap (reliëf, hoog/laag, begroeiing, dieren) en vergelijken van landschappen in België</u> (natuurlandschap en cultuurlandschap) - <u>ontdekken wat er groeit en bloeit in de ruimte om je heen (vegetatie)</u> - verkennen van de betekenis en de rol van de verdeling van de wereld in landen - <u>zicht krijgen op (kenmerkende) verschillen tussen onze streek en andere streken</u> 	<ul style="list-style-type: none"> - onderzoeken van elementen van natuurlandschap en cultuurlandschap en het ontstaan hiervan - <u>vergelijken van verschillende natuurlijke elementen op een bepaalde locatie (bv. vegetatie in relatie tot neerslag en temperatuur)</u> - <i>verkennen van de verschillende vegetatiezones van evenaar tot polen **</i> - <u>onderzoeken van de functie van grenzen (bv. natuurlijke grenzen, staatkundige grenzen, politieke grenzen, taalgrenzen, culturele grenzen, ...)</u> - zicht krijgen op (kenmerkende) verschillen tussen ons land en andere landen, <u>levenswijzen hier en elders met elkaar vergelijken</u> - <u>landelijke, stedelijke, toeristische en industriële ruimte herkennen op een kaart</u>

VERKEER	<p>OD 4.10: de kleuters herkennen in hun omgeving plaatsen waar ze veilig kunnen spelen en waar niet</p> <p>OD 4.11: de kleuters beseffen dat het verkeer risico's inhoudt</p> <p>OD 4.12: de kleuters kunnen onder begeleiding elementaire verkeersregels toepassen</p>	
	<p>ET 4.14: de leerlingen kunnen de gevaarlijke verkeerssituaties in de ruimere schoolomgeving lokaliseren.</p> <p>ET 4.15: de leerlingen beschikken over voldoende reactiesnelheid, evenwichtbehoud en gevoel voor coördinatie en ze kennen de verkeersregels voor fietsers en voetgangers om zich zelfstandig en veilig te kunnen verplaatsen langs een voor hen vertrouwde route.</p> <p>ET 4.16: de leerlingen tonen zich in hun gedrag bereid rekening te houden met andere weggebruikers</p> <p>ET 4.17: de leerlingen kennen de belangrijkste gevolgen van het groeiende autogebruik en kunnen de voor- en nadelen van mogelijke alternatieven vergelijken</p> <p>ET 4.18: de leerlingen kunnen een eenvoudige route uitstippelen met het openbaar vervoer</p>	
<p>Hoe maken we dit al waar? → vaste werking vanuit onze visie, aanbod vanuit onze omgeving of infrastructuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Als vaardige voetganger of fietser de verkeersregels kennen en toepassen en de veiligheid van verkeerssituaties in de omgeving inschatten <ul style="list-style-type: none"> ○ tijdens uitstappen rondom de school en op verplaatsing kinderen wijzen op de verkeerssituaties + aansporen om te letten op de veiligheid ○ fietsen op school met regels (1ste + 2^{de} leefgroep), fietsen naar zee (3de leefgroep), fietsen voor alle verplaatsingen in de buurt van de school (4de leefgroep) → fietsvaardigheid trainen ○ fietscontrole ○ belang inzien van een veilige fiets → fietsatelier Yannick ○ fietspool met ouders en begeleiders vanuit Deinze en Nevele ○ workshop door de politie ○ fietsexamen (einde van de 6de klas) → fietsvaardigheid checken → vlot kunnen afslaan naar links en rechts, vlot voorbij rijden en inhalen, kleine hindernissen nemen ... ○ uitstippelen routes van uitstappen met openbaar vervoer voor de uitstappen en in de rekenlessen + leren gebruiken van uurtabellen 		<p>Materiaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verkeersbox - Zonnestraal en -land

jongsten	4-7 jaar	7-9 jaar	9 – 12 jaar
<p>mogelijke aanbodsdoelen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <u>veilig gedragen op straat en als (lopende en fietsende) deelnemer aan het verkeer</u> - in de eigen omgeving plaatsen herkennen waar men veilig kan spelen en waar niet, zich er (onder begeleiding) veilig gedragen - <u>elementaire verkeersregels onder begeleiding toepassen</u> - bespreken van (eigen) verkeersgedrag - alternatieven voor de auto vergelijken 	<ul style="list-style-type: none"> - <u>veilig gedragen op straat en als (zelfstandige) deelnemer aan het verkeer</u> - in de eigen omgeving plaatsen herkennen waar men veilig kan spelen en waar niet, zich er veilig gedragen - <u>oriënteren op en bespreken van de verkeersinrichtingselementen in de eigen omgeving zoals verkeersborden</u> - verwoorden van (eigen) verkeersgedrag en handelingsalternatieven bedenken - <u>rekening houden met andere weggebruikers</u> - alternatieven voor de auto vergelijken - <u>een eenvoudige route uitstippelen met het openbaar vervoer adhv digitale apps, spoorboekjes, ...</u> 	<ul style="list-style-type: none"> - <u>verantwoord handelen in het verkeer onder verschillende omstandigheden en weersgesteldheden (zowel individueel als in groepsverband)</u> - bij eigen verplaatsingen anticiperen op mogelijk gevaar en hindernissen - <u>gevaarlijke verkeerssituaties in de ruimere school- en thuisomgeving kennen en herkennen, lokaliseren en erop anticiperen</u> - <u>kennismaken van belangrijke wet- en regelgeving omtrent het verkeer en hiernaar handelen</u> - onderscheiden van gedragskeuzes in het verkeer en daar standpunten over innemen - <u>beseffen dat verkeer afhankelijk is van menselijk handelen en als zodanig veranderbaar is</u> - alternatieven voor de auto vergelijken - een eenvoudige route uitstippelen met het openbaar vervoer adhv digitale apps, spoorboekjes, ... - langs een voor hen vertrouwde route de verkeerstekens, -borden, -regels voor voetgangers en voor fietsers zelfstandig naleven - <u>het belang zien van een veilige fiets en daar zorg voor dragen</u> - verlenen van eenvoudige verkeershulp aan jongeren en ouderen

CONCEPT